

De derde weg voor pensioenopbouw

Defined Ambition 2.0

In de afgelopen maanden waren onze pensioenen bijna dagelijks in het nieuws. Het FD berichtte kort geleden dat door de stijging van de rente de pensioenen weer veilig zijn, terwijl een paar dagen daarvoor AFM-voorzitter Hans Hoogervorst stelde dat pensioenfondsen en vakbonden de pensioen crisis ‘bagatelliseren’. Over welk pensioen gaat dit?

Mr. Paul van der Marck MMC CMC
Senior Adviseur, Spreker en Publicist in Pensioenen & Verzekeren

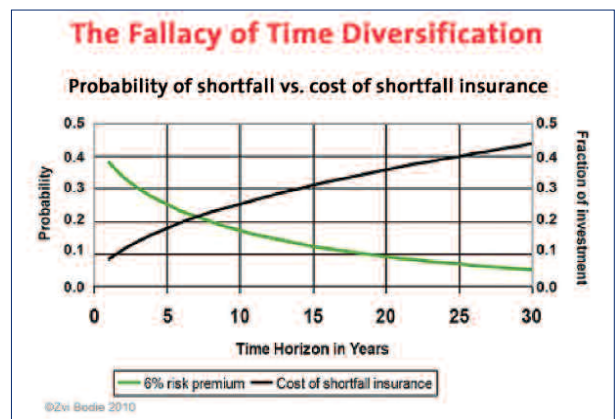
Wat is een realistische verwachting over pensioen nu we ouder worden, de zorg duurder wordt en de wispelurigheid van het rendement op beleggingen groter lijkt dan ooit? Nu steeds meer pensioenen zijn gebaseerd op een beschikbare-premieregeling (DC – Defined Contribution) ligt het risico over wat iemands pensioen zal zijn, bijna geheel bij de pensioengerechtigde. En is dit nu wel het eerlijkste systeem waarbij alle risico's bij de zwaksten liggen? Of is er een nieuw denkraam nodig? Is er een derde weg in pensioenen, tussen DC en DB (Defined Benefit – middenloon- of eindloonregeling)? Ja: Defined Ambition!

Nederland was altijd een land van solidariteit en gerechtigheid en ook ons pensioensysteem was op deze pijlers gebouwd. Iedereen deed mee, je kreeg op je 65^e een percentage van je laatstverdiende loon (of varianten daarop met middenloon of 'gemiddeld-loon') en 'alles was goed' in de polder.

Maar omdat pensioenfondsen en werkgevers het te duur en te riskant vonden worden om garanties te blijven geven, ontstond het systeem van beschikbare premies (Defined Contribution of in de VS: het 401K-systeem). Je legt samen, als werkgever en werknemer, wat in en hoopt dat er – met je individuele keuze in de beleggingsstrategie – op je 65^e wat in de pot zit om nog 20 jaar na je pensioendatum comfortbal te leven.

Daarmee verschuiven alle risico's in de keten naar de zwaksten: de pensioengerechtigden. Want als het voor werkgevers en pensioenfondsen te duur en lastig is om een en ander te kunnen garanderen, hoe moet een indi-

vidueel werknemer dat dan kunnen? Zeker als hij geconfronteerd wordt met een beleggingsrisico (resultaten uit het verleden bieden geen garantie voor de toekomst), een langlevensrisico (hoe oud word ik?) en een zorgkostenrisico (de zorg wordt duurder en wat kost over 40 jaar een nieuwe hartklep als ik 85 ben?). Voor actuarissen lastig, voor een gemiddelde Nederlander ondoenlijk: Defined Contribution is dus niet veel meer dan gokken en hopen op het beste.

Risico's bij de zwaksten

Hoe ziet dat langlevensrisico en het beleggingsrisico er dan uit?

Voor beleggingsrisico's geldt: Resultaten uit het verleden bieden geen garantie voor de toekomst, maar toch schetst elke financiële instelling een rooskleurig plaatje als u maar lang genoeg zou investeren in aandelen of andere ondoorzichtige producten van hen.

Op de lange termijn schetsen ze allemaal een rendement van minimaal 5% en soms wel bijna 10%, en dat is op zijn zachtst gezegd extreem optimistisch. Als we kijken

naar de verwachte rendementen van aandelen en dat afzetten tegen de kosten om de risico's van 'shortfall' af te dekken met opties, vallen deze twee over een langere periode geheel tegen elkaar weg, zoals meermaals door Professor Zvi Bodie van Boston University is aangetoond. Alle rendement boven 0% is dus geluk en niets meer dan dat. Dan laat uw pensioenopbouw zich eenvoudig berekenen in deze formule:

$$\text{Spaar\%} \times \text{aantal jaren dat men spaart} = \text{Pensioen\%} \times \text{aantal jaren pensioen}$$

Als ik 40 jaar lang elke maand 20% van mijn inkomen opzij zet, kan ik daarna 20 jaar lang 40% pensioen ontvangen (of variaties hierop).

Dan het langlevensrisico. We weten dat op afzienbare termijn de gemiddelde levensverwachting in Nederland 85 jaar zal zijn, en dus moeten we in een periode vanaf ons 25^e jaar een vermogen opbouwen om het tot ons 85^e vol te houden. Al met al lastige vraagstukken en voor een individuele werknemer bijna ondoenlijk om de impact van zijn keuzen op de korte termijn, en zijn realistische verwachtingen voor de verre toekomst, te bepalen.

Voorwaarts: Defined Ambition (DA)

Is het niet een teken van beschaving om juist de zwaksten te beschermen? Moeten we niet (deels) terug naar een systeem waar mensen beschermd worden voor een grote welvaartsterugval op hun 65^e? We willen toch zelf op ons 65^e niet geconfronteerd worden met volksstammen bejaarden op of onder het bestaansminimum en daar eventueel zelf toe behoren?

We moeten naar een systeem waarbij een bepaald inkomen op je 65^e (bijvoorbeeld een bepaald deel van je middenloon) wordt gegarandeerd (DB) en een deel afhankelijk is van individuele keuzen (DC). Dat werknemers en hun vakbonden daarvoor dieper in de buidel moeten tasten is duidelijk, maar lijkt geen probleem, zoals recent bleek uit onderzoek van de DNB¹ waarbij 2 op de 3

werknemers aangaven bereid te zijn meer te willen betalen voor meer pensioengarantie.

Dat is de 'middenweg' tussen DC en DB. Daarbij wordt werknemers gevraagd wanneer ze willen stoppen met werken (en dus stoppen met 'sparen' voor pensioen) waarna ze realistisch krijgen voorgerekend (op basis van een minimaal rendement) hoeveel er nodig is om na hun 65^e nog 20 jaar comfortabel te leven. Daaruit volgt hoeveel er ingelegd moet worden. Vanuit de individuele ambitie terug naar de maandelijkse inleg: Defined Ambition 2.0. En waarom 2.0? Omdat er zo hier en daar al gedacht wordt over Defined Ambition², maar dit in veel gevallen een variant is op Defined Contribution met meer vrijheidsgraden voor de werknemer. De risico's komen in deze denkwijze nog meer bij deze groep te liggen en het hier voorgestelde Defined Ambition 2.0 gaat juist een stap in de andere richting: minder vrijheid in ruil voor meer zekerheid. Omdat pensioen een complexe materie is, moet een deel van het risico weer (terug) naar het collectief, de werkgevers en de pensioenfondsen. Dat zijn de sterksten qua financieel draagvlak en kennis in de keten. Want een gegarandeerd (deel van het midden- of eindloon)pensioen kan best – beleg 100% in Nederlandse staatsobligaties en je bent er – maar is wel duur. De discussie moet gaan over het verdelen van de lasten en niet over het (oneerlijk) verdelen van het risico. ■

¹ DNB Household Monitor uit december 2010

² Zie o.a. de columns van Emilie Schols op FD.nl